

La plaga dels pesticides

La fuga de gas tòxic de l'empresa Union Carbide, produïda a Bhopal ara fa sis anys, ha estat un dels desastres químics més importants de l'última dècada.

Els habitants de Bhopal encara pateixen les conseqüències d'aquell accident que, fins avui, ha segat la vida de més de 3.000 persones. La nit del 2 al 3 de desembre de 1984 a Bhopal, capital de Madhya Pradesh, estat del centre de l'Índia, es va produir una fuga de 40 tones d'isocinat de metil. Aquest producte químic, utilitzat per a la fabricació de pesticides per l'agricultura, quan entra en contacte amb l'aire es converteix en gas.

L'accident va agafar de sorpresa en els seus llits els habitants de Bhopal. Durant algunes hores, el gas va estendre's per tota la ciutat de 700.000 habitants. El núvol tòxic fa afectar fins i tot persones que es trobaven a 10 quilòmetres del focus de la fuga. En sentir els primers efectes d'intoxicació produïts pel gas i conèixer la notícia de la fuga, milers d'hindús van abandonar precipitadament la ciutat, i es van produir moments de pànic i molts accidents de trànsit. Passats uns dies, havien mort quasi 2.000 persones que residien en un barri de barraques vora la fàbrica.

En un primer moment, la direcció d'Union Carbide va voler culpabilitzar de l'accident un suposat grup terrorista. Posteriorment, va ser atribuït a un grup de treballadors acomiadats que suposadament havien sabotejat les instal·lacions de l'empresa, cosa que hauria produït l'accident. Ni l'una ni l'altra de les firmacions van convèncer la població de Bhopal, que avui, després de sis anys, encara espe-

6 anys esperant una explicació.

EFE

ren una explicació de l'empresa que va provocar el desastre.

Però les causes reals d'aquesta fuga de gas tòxic de la multinacional nord-americana les hem de buscar en la falta de seguretat de les instal·lacions i en la injustificada retallada del pressupost dedicat a aquest apartat que l'empresa havia fet. La planta de Bhopal produïa 5.000 tones d'isocinat de metil anualment. Entre els anys 1980 i el 1984 ja se n'havien produït 28 fugites més.

Curiosament, els beneficis

de la companyia química Union Carbide l'any de l'accident eren prop de 80 milions de pessetes. Aquesta empresa ocupava el tercer lloc de la classificació de les químiques dels Estats Units.

LES CONSEQÜÈNCIES

La fuga va afectar dues-centes mil persones que vivien als voltants de la fàbrica, les quals encara avui pateixen les seqüeles de l'accident. Va ser tal la magnitud d'aquell accident químic que es va haver de construir un hospital

especialment per tractar-ne els afectats. Avui encara passen diàriament per aquest hospital de Jawaharlal Nehru més de 500 pacients, amb trastorns físics i psíquics produïts pel núvol de gas tòxic. Problemes de visió, respiratoris, gastro-intestinals, i també, les depressions, la irritabilitat, l'insomni, etc., són comuns entre la població de la zona.

Les xifres són esfereïdores, la mitjana de morts d'aquests sis anys des de l'accident és de 500 persones per any. Informes confidencials de les autoritats sanitàries de l'Índia calculen que en total moriran unes 25.000 persones dels milers d'afectats que aquella nit van respirar l'isocinat de metil.

Pocs mesos abans de l'accident de Bhopal, l'OMS (Organització Mundial per a la Salut), des de la seva revista *Salut Mundial* ja apuntava la necessitat d'establir uns criteris i unes normes de seguretat sobre la "importació, fabricació, emmagatzemament, transport, i manipulació general de substàncies químiques tòxiques". Al mateix temps demanava que s'establissin els valors de concentració màxims permisibles, amb la intenció de reglamentar la seguretat en el món laboral.

Però l'OMS no va ser l'única a cridar l'atenció sobre la manca de seguretat de la indústria química de l'Índia. La premsa també havia advertit del perill. Concretament, el setmanari *Saptahik Report* havia assegurat en un dels seus articles que "Bhopal està assegut sobre un volcà".

A l'Índia hi ha 19 indústries químiques d'importància.

EFE

El govern de Madhya Pradesh i el govern central hindú, com a representants legals dels afectats, van reclamar a Union Carbide la quantitat de 3.000 milions de dòlars per indemnitzar les més de 580.000 demandes presentades pels afectats en l'accident. Per la seva part, la Union Carbide en va oferir només 350 milions per indemnitzar les famílies de les víctimes mortals i els intoxicats.

Durant tots aquests anys, l'organització popular Zahareli Gas Khand Sanghatsh Morcha ha convocat contínues protestes contra la multinacional i contra el govern hindú per tal d'aconseguir l'esclariment de l'accident i una compensació justa per als familiars de les víctimes mortals i dels afectats per la fuga de gas de 1984.

L'agricultura ha tingut sem-

pre un pes important en l'economia hindú. Actualment l'agricultura aporta el 30 per cent de PIB (Producte Interior Brut) i la superfície agrícola ocupa el 50 per cent de la superfície total de l'Índia. A més a més, compta amb una cabana ramadera superior als 400 milions de caps de bestiar.

Però des de mitjan dècada dels 70 fins a mitjan dècada del 80, la indústria a l'Índia va conèixer un gran creixement. En deu anys es va duplicar la producció d'alguns productes com l'etilè o el benzè, però van ser els plaguicides el producte que tingué un augment de producció espectacular. L'Índia és el més gran productor de plaguicides químics del sud d'Àsia i d'Àfrica, amb un volum de gairebé cent mil tones anuals. Per a la seva elaboració s'utilitzen productes altament tòxics com l'arsènic, el mercuri o el zinc.

Les indústries químiques o farmacèutiques estan repartides per tot el territori, però la majoria es concentren a l'est del país, a l'estat de Bengala Occidental. Algunes de les plantes químiques més importants de l'Índia, les més grans, es troben localitzades en ciutats superpoblades com Bombai –amb més de vuit milions d'habitants–, Calcuta, Madràs, o Kanpur, amb el perill que això comporta per als habitants d'aquestes ciutats en el cas d'una fuga tòxica com la de Bhopal.

A finals de 1988 experts de la indústria química i científics de les Nacions Unides van elaborar l'APELL, manual que proposa deu mesures per prevenir accidents industrials i saber com reaccionar en cas que es produeixin. La conferència organitzada pel Programa de les Nacions Unides per al Medi Ambient

(PNUMA) pretenia fer un toc d'atenció sobre la necessitat de previsió d'accidents de la indústria química. Aquest informe va ser durament contestat per diverses organitzacions ecologistes que demanaven el tancament de les indústries tòxiques i perilloses i no només l'elaboració de plans de previsió i d'emergència.

Però el cas de Bhopal no va ser el primer *error* de la indústria química, ni desgraciadament l'últim. Accidents com la fuga de dioxina de Seveso, el 1976, l'explosió de propà a Mèxic –mesos abans de la fuga de Bhopal– o la contaminació de Basilea i el Rin a finals del 1986 són alguns exemples del gran impacte de la indústria química sobre les persones i el medi ambient en els darrers anys.

Francesc Josep Deó